

Abstrakt

Úvod: Vzácná revmatická onemocnění, jako jsou systémová sklerodermie (SSc) a idiopatické zánětlivé myopatie (IZM), představují závažné autoimunitní choroby s multiorgánovým postižením a často významným funkčním omezením, které mají chronický a progresivní charakter. Závažné klinické projevy SSc a IZM jsou často asociovány s významným zhoršením všech aspektů kvality života včetně sexuálních funkcí. Problematice sexuálního zdraví se u těchto nemocí věnovalo jen omezené množství studií, které jsou limitované malým vzorkem pacientů, použitím nestandardizovaných škál nebo metodologickou kvalitou. Žádná ze studií navíc nehodnotila funkce pánevního dna (PD) a vztah k sexuálním funkcím u těchto onemocnění.

Cíle: Cílem této práce bylo průřezově zhodnotit prevalenci a závažnost sexuálních dysfunkcí a dysfunkcí PD u žen a mužů se SSc a IZM a porovnat výsledky se zdravou kontrolní (ZK) skupinou se stejným pohlavím a věkem. Dále jsme chtěli zhodnotit možnou souvislost mezi závažnější sexuální dysfunkcí/dysfunkcí PD a faktory souvisejícími s onemocněním. V neposlední řadě bylo naším cílem v rámci pilotního projektu zhodnotit vliv osmitýdenní specializované fyzioterapie na sexuální zdraví žen se SSc/IZM.

Metody: Práce se skládá ze dvou projektů, kdy první představuje monocentrickou průřezovou kontrolovanou studii a druhý z projektů je pilotní intervenční nerandomizovaná kontrolovaná studie. Celkem se do průřezového hodnocení zapojilo 90 žen se SSc, 61 žen s IZM, 20 mužů se SSc, 11 mužů s IZM a odpovídající počet ZK s identickým pohlavím a věkem. Všichni pacienti splnili klasifikační kritéria pro dané onemocnění a společně se zdravými účastníky vyplnili sedm genderově specifických standardizovaných a validovaných dotazníků hodnotících sexuální zdraví a dva dotazníky hodnotící funkce PD. Výsledky dotazníků byly porovnány se zdravou kontrolní populací a korelovány s relevantními klinickými parametry. Intervenčního projektu se zúčastnilo 12 žen se SSc a 4 ženy s IZM, které byly na základě jejich ochoty a možností docházet na pravidelnou fyzioterapii do Revmatologického ústavu rozděleny do intervenční skupiny (IS) a kontrolní skupiny (KS). IS podstoupila osmitýdenní fyzioterapeutický program zaměřený individuálně na muskuloskeletální problémy subjektivně omezující sexuální funkce pacientek a terapii pánevního dna, zatímco kontrolní skupina neměla po dobu programu žádnou fyzioterapii. V týdnech 0 a 8 vyplnily všechny pacientky dotazníky hodnotící sexuální funkce, funkční omezení, fyzickou zdatnost, celkovou kvalitu života, únavu a depresi. Statistická analýza zahrnovala testy normality dat, porovnání rozdílů mezi skupinami pomocí dvouvýběrového t-testu nebo Mann-Whitney U testu (u spojitých proměnných) a chi-

kvadrat testu (u kategorických proměnných), Pearsonův nebo Spearmanův korelační koeficient pro zhodnocení bivariačních vztahů, lineární regresní analýzu pro zhodnocení multivariačních vztahů, meziskupinovou analýzu pomocí dvoucestné analýzy rozptylu a vnitroskupinovou analýzu pomocí Friedmanova testu pro zhodnocení efektu fyzioterapeutické intervence.

Výsledky: U obou onemocnění, mužů i žen, jsme demonstrovali signifikantně horší sexuální funkce oproti zdravým kontrolním skupinám s identickým věkem a pohlavím. Významně horší funkce PD jsme pozorovali u žen a mužů s IZM a žen se SSc. Prevalence sexuálních dysfunkcí byla u žen se SSc 73 % (vs. 31 % u ZK), u mužů se SSc 70 % (vs. 15 % u ZK), u žen s IZM 59 % (vs. 40 % u ZK) a u mužů s IZM 64 % (vs. 9 % u ZK). Horší dosažená skóre v parametrech sexuálního zdraví a funkce PD byly u pacientů se SSc významně asociovány s vyšší aktivitou onemocnění, zvýšením systémového zánětu, závažnější únavou, sníženou fyzickou zdatností, závažnější depresí a zhoršenou celkovou kvalitou života, u žen se SSc navíc s přítomností dušnosti, postižením plic a větším funkčním omezením. U pacientů s IZM jsme pozorovali korelace sexuální dysfunkce s vyšší únavou, sníženou fyzickou zdatností, závažnějšími depresemi a zhoršenou celkovou kvalitou života, u žen s IZM navíc s větší svalovou slabostí některých svalů a s větším funkčním omezením. Osmítýdenní fyzioterapeutická intervence vedla k významnému zlepšení v dotaznících hodnotících sexuální funkce, funkční omezení a fyzickou složku kvality života u pacientek v IS v porovnání s významným zhoršením v KS. Demonstrovali jsme, že prevalence sexuálních dysfunkcí u pacientů se SSc a IZM je významně vyšší oproti zdravé populaci, že může být spojena s dysfunkcí pánevního dna a některými parametry specifickými pro nemoc, a že by fyzioterapie mohla vést ne jenom ke zlepšení funkčních schopností a kvality života, ale také sexuálního zdraví pacientek se SSc a IZM.

Klíčová slova: systémová sklerodermie, idiopatické zánětlivé myopatie, sexuální zdraví, pánevní dno, fyzioterapie